

NAPREJ

Glasiło jugoslovanske socialno demokratične stranke

Štev. 69.

V Ljubljani, četrtek dne 4. oktobra 1917.

Leto I.

Premalo!

Grof Czernin, avstro-ogrski minister za zunanje zadeve, mora govoriti važen političen govor pri obedu, ki ga priredi ogrski ministrski predsednik, ako hoče povedati nam in tudi onim preko naših mej stvari, ki jih je treba izgovoriti. V parlamentu ne sme govoriti; zakon določa, da sme govoriti zunanji minister le v delegacijah in ker teh ni, ga mora povabiti ogrski min. preds. na obed, da lahko pove, kar mu teži srce. Človeku, ki ima normalno razvite možgane, se zdi ta pot vendar nekako čudna; in tako suženjsko oklepanje črk zakona v izrednih vojnah razmerah kaže, da se še vedno skrbno ogiblamo novih potov. Ali naj bo že kakorkoli, dejstvo je, da je grof Czernin govoril, da se mu je precej mudilo z govorom, ker bi mu je drugače gotovo čakal na delegacije, ki bodo baje enkrat v novembru.

Pravijo, da je Czerninov govor nekaj komentar avstrijskega odgovora na papeževo noto. Zelo obširen komentar je, a da bi nas približal tudi le za milimeter bližje miru o tem skoraj dvomimo, ker zopet ni jasnosti, ker vedno še niso opredeljene tiste stvari, o katerih zahtevajo naši nasprotniki, da govorimo povsem jasno. Ni dovelj če se priznavamo k miru na podlagi sporazuma in če izjavljamo, da nismo divji aneksionisti. Kakršni so Vsenemci. Popolnoma jasno bi bil moral povedati grof Czernin: Ne maramo ne srbskega, ne rumunskega ozemlja, hočemo samostojno Poljsko, hočemo, da narodji sami odločujejo o svoji usodi. Ali nič o vsem tem ne najdemo v dolgem Czerninovem dinejskem govoru. Govori najobširnejše o razorožitvi in rabsodiščih. Ali to dvoje bo vendar šele posledica miru, nam pa gre v prvi vrsti za to, da izvemo pogoje za mir. Zdi se nam, da je govorjen ves Czerninov govor, kakor je resen, stvaren in v nekaterih stvareh tudi nedvoumen, v zrak, da ga ne smatrajo nasprotniki kot izhodišče za mirovna pogajanja. Ententni govorniki naglašajo vedno in povsod, da hočejo natančno izvedeti, kaj misli Avstrija in Nemčija z osvojenimi deželami. Torej govore prav o konkretnih stvareh. Pri nas in v Nemčiji o popolnoma preziramo dejstva in predepa teorije za čas po vojni. Tako ne pridemo nikdar do cilja in težko preizkušeni narodi centralnih držav imajo mračen izgled v bodočnost.

Cetudi priznavamo, da se loči Czerninov stvarni govor prav prijetno od Mihaeliovih bahavih in izzivajočih besed, vendar še vedno ne zadene tiste strune, katere glas bi našel pravi odmev povsod. Če so res centralne države že sedaj ovenčane z lovorjem zmagovalca, tedaj naj bodo vsaj toliko previdne, če ne že velikodušne, da ne izkoristijo zmagovalstva. Bismarckov zgled, ki poražene Avstrije po Kraljevem gradu ni poleg tega še ponižal, naj ne bo že sedaj pozabljen. Če Avstrija res ne mara, da izide iz te vojne povečana, zakaj se potem tako skrbno ogiblamo — v odgovoru na papeža in sedaj zopet — jasne ugotovitve: Srbiji vrnemo vse zasedeno ozemlje, Rumuniji tudi, Rusiji tudi. Saj so kljub temu še vedno mogoče kompenzacije in poprave mej.

Czerninov govor seveda tudi popolnoma prezira notranje preuredbe države v demokratičnem zmislu. Doma naj ostane menda vse pri starem, ker to je gotovo najboljša

priprava za nov čas, ki baje pride, kakor zatrjujejo od vseh strani.

Kratka vsebina Czerninovega govora je: Gazimo dalje po krvi.

Primer Pongratz in marsikaj drugega.

IV.

V prejšnjih člankih smo odgovorili na vprašanje, če so delavski zastopniki v načelstvu in nadzorstvu bratovske skladnice sokrivi Pongratzeve goljufije, z odločnim ne! Pokazali smo na oblast gosp. Pongratza, na njegov vpliv ter na odvisnost delavstva v tovarni.

Danes pa moramo vprašati: ali pa mora to tudi odslej tako biti? Ali naj bo vedno delavstvo neodločno činitelj?

Podjetnik je gospodar, delodajalec daje delavcu delo in zaslužek, kakšno je to delo in kolik je ta zaslužek, to je odvisno od raznih razlogov. Konjunktura v obrti in veleobrti je velik činitelj. Če ima delodajalec veliko dela, potrebuje delavcev, in kadar jih potrebuje, jih plačuje boljše nego takrat, ko ni dela in je delavskih moči obilo. Na drugi strani pa je protiutež za posledice dobre in slabe konjunktura le — delavska strokovna organizacija. Dobra delavska strokovna organizacija je za delavstvo nujno potrebna. Brez nje ni delavstvo činitelj! — N. pr. na Jesenicah — Fužinah: ako bi bilo to delavstvo dobro strokovno organizirano, bi Pongratz kot Pongratz ne bil nikdar mogoč. Zavedno, močno delavstvo bi nikdar ne trpelo paševanja takega mogočnjaka kot je Pongratz. Ako bi zastopniki delavcev v bratovski skladnici imeli zanesljivo oporo v trdni organizaciji, bi gosp. Pongratzu marsikaj povedali kaj neprijetnega — ali ti močje so bili brez opore. Pongratz bi jih pri najmanjšem kritiziranju pogljal po širokem svetu.

Svoj čas — pred 15 — 18 leti — so imeli krščanski socialci na Jesenicah — Fužinah močno društvo, ki je štel do tisoč (če ne več) članov. Ali to društvo ni bila bojevni razredna organizacija. Taka organizacija v obliki zveze kovinarjev avstrijskih se je še-le porajala ob hudem nasprotstvu tzv. »črnih«. »Rdeči« so bili moderna organizacija, ali preden so zadobili trdna tla, pretekla so leta in Pongratz je kot spreten politik, podpirajoč »črne«, sam še ustanovil svoje (tzv. narodne delavce) ter seve pobijal »rdeče«. Kjer ni razvite delavske zavesti, tam je mogoče bilo tako delo. Kje pa naj se ta zavest razvije? Čitanje meščanskih listov — Domoljuba, Slovenca, Naroda itd. — ne da delavstvu razredne zavesti. Delavec, ki se hlina »gospodu«, ki je vesel, če »ga gospod z njim en kozarček izpije« — če mu »gospod« da dobro besedo — tak delavec ni zmožen za boj za koristi svojega stanu. V tovarni, kjer živi enako usodo tisoč in več sotrpinov, tam je pa te zavesti treba! Le oni, ki vsled čitanja delavskih listov dospe do pravega naziranja o človeški družbi, more biti svoj in bojevnik za svoje koristi.

Na Jesenicah, Fužinah je delavec dolga leta živel starodavno, nemoderno življenje kmečkega delavca. Bogu, kar je božjega, ce-

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan popoldne.

Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Frančiškanska ulica štev. 6, 1. nadstropje, Učiteljska tiskarna.

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 30.—, za pol leta K 15.—, za četr leta K 7.50, za mesec K 2.50. Za Nemčijo celo leto K 33.60, za ostalo tujino in Ameriko K 42.—. Posamezne številke po 10 vinarjev.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije za list so poštnine proste.

Inserati: Enostopna petit vrstica 39 vin.; pogojem prostor 50 vin.; razglasi in poslano vrstica po 60 vin.; večkratni objavi po dogovoru primeren popust.

sarju, kar je cesarjevega — gospodu pa čast in slava. Pongratz je bil pa gospod...

Nauk iz Pongratzeve afere je: delavstvo mora biti dobro strokovno organizirano, strokovna organizacija mora v vse odbore pošiljati svoje najboljše in najbolj zmožne tovariše — vsak za se mora zanimati za politično življenje krog sebe, vesno in pazljivo čitati svoje delavsko politično in strokovno časopisje. Kadar se opazi kje napake, na sejah in shodih razgovore o tem — rezultate poročati zaupno in resnično uredništvu delavskega lista... Moč organizacije stre potem tudi osebnosti a la nesrečni Pongratz žalostnega spomina.

Po naših slovenskih krajih mora zapihati drug veter — delavstvo mora iz povojev na dan — predpogoji za mogočen razvoj so dani! Marljivo delo naših agitatorjev in organizatorjev je položilo trdne temelje, na katerih moramo graditi dalje. Razredna organizacija delavstva naj se ustvari sposobno za velike gospodarske boje bodočnosti.

Verus.

Vojna.

Avstrijsko vojno poročilo. Dunaj, 3. okt. Na vzhodnem in albanskem bojišču nobenih posebnih dogodkov. — Italijansko bojišče. V odseku Cabriole so včeraj iznova vzplamtel infanterijski boji. Močni sovražnikovi odelki so napadali naše pozicije. Italijani so osvojili le ozek kos jarka na zapadnem pobočju hriba. — Šef generalnega štaba.

Nemško vojno poročilo. Berlin, 3. okt. Zapadno bojišče: Armadna skupina bavarskega prestolonaslednika: Na obrežju in med Langemarckom in Zandvoordejem je narastel včeraj artiljerijski boj zopet do silne jakosti, v srednjih oddelkih bojne fronte do najjačjih ognjenih sunkov. Zjutraj se je trudil nasprotnik iznova, a popolnoma brezuspešno, da osvoji zopet, prejšnji dan od nas zavojevano ozemlje severno od ceste Menin-Ypern. Vse njegove napade smo krvavo zavrnil. — Armadna skupina nemškega cesarjeviča: Ob obeh straneh ceste Laon-Soissons so razvijale artiljerije živahno delovanje. Ob Aisni, pri Reimsu in v Champagni smo podvzeli poizvedovalne sunke, ki so nam prinesli ujetnike. Na vzhodnem bregu Moze na severnem pobočju višine 344 vzhodno od Samogneuseja so vzele virtemberške čete z naskokom francoske jarke v širini 1200 m. Čez dan so napravili Francozi 8 protinapadov, da bi nas izpodrinili z osvojenega ozemlja. Tudi ponoči ni miroval nasprotnik. V ljutih bojih smo vedno zavrtili Francoze. Dobili smo čez 150 ujetnikov od dveh divizij. Krvave izgube sovražnikove so se množile z vsakim brezuspešnim napadom. Boj se je razširil tudi na sosedne fronte oddelke in je ostal čez dan in ponoči močan. — Kakor smo ugotovili so imeli bombni napadi naših letalcev v noči od 1. na 2. okt. na London, Margate, Sheerness in Dover dober učinek. Bombe smo metali z dobrim učinkom tudi na angleška пристanišča in glavna prometna križišča na severnem Francoskem. Por. Gontermann je sestrelil 39., nadp. Berthold 28. nasprotnika. — Na vzhodnem bojišču in na macedonski fronti nobenih večjih bojnih dogodkov. — Prvi gen. kvart. mojster: von Ludendorff.

Angleška zmaga nad Turki. V Mezopotamiji so Angleži zavzeli utrjen turški tabor Ramadie. Angleži so uplenili 13 topov in 12 strojnih pušk. Ujetih je bilo 200 turških častnikov, med njimi poveljnik s svojim štabom, in 3200 mož.

Politični pregled.

= **Običaj diplomatom.** Grof Czernin je govoril v Budimpešti pri pojedini in razkrival svoje mnenje in svoje nazore o položaju. Povedal je, da je sam za razoroženje po vojni, za svetovno mirovno razsodišče in da Avstrija in Ogrska ne zahtevata povečanja, če se opusti po vojni gospodarska vojna proti monarhiji. O demokratizaciji na pojedini pri ogrskem ministrskem predsedniku dr. Wekerlu grof Czernin ni govoril, ker to ne spada v njegovo področje in ker je govoril na — Ogrskem. Mirovni pogoj je pa tudi demokratizacija držav in narodna avtonomija. Zakaj ni grof Czernin vprašal Wekerla in Seidlerja, kaj mislita ukreniti v tem pogledu, da bi bil lahko povedal tudi v teh dveh vprašanjih svoje mnenje? Tega ni storil, ker so pri nas ta vprašanja neprijetna. Dr. Michaelis in grof Czernin sta tudi že časniki razlagala modrost diplomacije; pri pojedinih podajata važne izjave, kakor bi bili časniki in v pojedine forumi, kjer naj razkrivajo diplomatje svojo umetnost. Zakaj imamo potem ljudske zastope, parlamente in pri nas delegacije, če opravijo časniki in honorationes lahko tisto delo, ki bi ga morali opraviti parlamentarci? Važnosti časopisja ne podcenjujemo, toda parlamentarci so ljudski zaupniki, ki so po ustavi soodgovorni z vlado za vodstvo državne politike, kar pa časniki niso. Časniki in časniki so le pomočnik, ki služi v vsakršne namene, a le redko neobzirno obči koristi. Da se diplomatje obračajo na časnike je poseben znak časa. Zaupajo jim namreč več nego parlamentarcem, ljudskim zastopnikom, ter hočejo tako pridobiti za svoje nazore in namene javnost preko parlamentov in parlamentarnih ustanov.

= **Nemčija in Czerninova izjava.** Nemško časopisje se bavi obširno s Czerninovim govorom in zlasti z vprašanjem razoroženja in mednarodnega razsodišča ter v splošnem pritruje Czerninovim izjavam. Mero-dajni berlinski krogi smatrajo govor grofa Czernina za važen diplomatično političen akt. V merodajnih krogih je našla vsebina Czerninovega govora priznanje, zlasti pa zadnji odstavek, ki popolnoma odgovarja nazorom vplivnih faktorjev. V nemškem državnem zboru so poslanci o Czerninovi izjavi mnogo govorili. Dočim so bili konservativci in nacionalni liberalci precej rezervirani v presoji govora, so poslanci večine odkrito izražali svoje odobravanje.

= **Govor grofa Czernina.** V državnem zboru so včeraj poslanec Pick in tovariši interpelirali skupno vlado glede Czerninovega govora v Budimpešti. Interpelanti vprašujejo vlado, je-li voljna potrebno ukreniti, da tudi naši zavezniki pritrdijo izvajanjem grofa Czernina, da se sporoči govor sovražnim državam in da vpliva na grofa Czernina, naj glede vprašanja samoodločbe narodov zavzame uradno stališče. Končno naj vlada grofa Czernina opozori, da bi bilo umestnejše, če bi podal take politične izjave pred zakonitimi zastopniki ljudstva v kompetentnih korporacijah ne pa na banketih.

= **Poslanec Klofač o češkem državno-pravnem programu.** Dunajski poročevalec madžarskega lista »Pesti Naplo« je imel s poslancem Klofačem razgovor o programu novoustanovljenega češkega državnopravnega kluba. Izvajal je: Program celega češkega naroda in obenem program vsakega naroda, odkar obstoji svet, je pač: suverena lastna država. To je program, za katerega je Ogrska vedno, in zadnjič leta 1848/49, kravela, za katerega je Prusija leta 1866 vodila bratomorno vojno proti nemški dinastiji, program, za katerega se, če tudi ne krvavo, Madžari tudi danes še bore proti dunajski

gospodstvaželnosti. To je program vsakega naroda, ki normalno misli in normalno čuti. Svetovna vojna je ideja demokracije in samoodločbe narodov spravila na površje, in mirovna konferenca bo te ideje oživitvorila. Kajti samo taka rešitev more zjamčiti trajen mir. Edini dalekovidni ogrski politik grof Karolyi je predvideč to, kar pride, svojemu narodu že dolgo pred vojno priporočal drugo orientacijo. Čutil je, da se ni mogoče ustavljati naravnemu razvoju sveta niti v vnanji, niti v notranji politiki. Na vprašanje kaj bo pač z mirom, je odgovoril poslanec Klofač: Mir je pač na potu, pa je še daleč. Dosedanjih žrtev ni mogoče anulirati s kakim status quo ante. Če naj bo to res zadnja vojna in če naj se osreči Evropa s trajnim mirom, potem mora gospodujoča ideja nove dobe, narodnostni princip, ki je ujedinil Nemčijo in Italijo, zmagati tako, da ne bo nobenega zatiranega naroda več.

= **Nezaupnica članom v kontrolni komisiji.** Objavili smo sklep proračunskega odseka, ki izreka vsem članom poslancem kontrolne komisije za državne dolge nezaupnico, ker so v brezustavni dobi podpisovali vojna posojila po § 14. Izmed slovenskih poslancev je v tej komisiji klerikalni štajerski poslanec dr. Jankovič. Ker je glasoval tudi Jugoslovanski klub za nezaupnico štirim članom poslancem v komisiji, gotovo izstopi dr. Jankovič iz nje.

= **Delegacije.** Grof Czernin se bo posvetoval z ogrskimi politiki, kdaj se skličejo delegacije. Rešitev tega vprašanja je pa v zvezi z možnostjo rešitve avstrijskih razmer.

= **Iz nemškega Nationalverbanda.** »Nationalverband« je razpravljal danes o predlogu Wolffovih pristašev, naj vsi načelniki in referenti v odsekih odlože svoje mandate ter prepuste vodstvo v poslovanju socialistično slovanski večini. Po nasvetu poslanca Stölzla se je razprava odgodila do glasovanja o proračunskem provizoriju. Radikalci nameravajo vsled tega izstopiti iz »Nationalverbanda«. Stölzlov predlog je bil sprejet s 47 glasovi proti 16 glasovom.

= **Iz imunitetnega odseka.** V imunitetnem odseku državnega zbora je včeraj posl. dr. Stanek utemeljeval svoj predlog, naj se mandati amnestiranih poslancev dr. Kramarja, dr. Rašina, Buřivala, Choca in Vojne smatrajo za pravoveljavne. Predsedniku zbornice se naj naroči, da imenovane poslance povabi na seje. Poslanca dr. Mühlwerth in Waldner sta predlagala, naj se zadeva v svrhu proučavanja zadeve odloži. Predlog je bil sprejet.

= **Zmaga opozicije v češki socialni demokraciji.** Brnske »Lidove Noviny« poročajo iz Prage o konferenci deželnega zastopstva češke socialne demokracije: Iz poteka posvetovanj in iz sprejete resolucije je razvidno, da je opozicija popolnoma zmagala. Dež. strankino zastopstvo je nastopilo proti oportunistični smeri, ki jo zastopa Šmeral in proti Šmeralovi politiki v narodno političnih vprašanjih. Dež. strankino zastopstvo ni potrdilo Šmeralove izvolitve kot načelnika stranke in je razveljavilo institucijo strankinega načelnika. Le na podlagi teh uspehov se je izrekla opozicija za obranitev edinosti v stranki.

= **Nedotakljivost Ogrske.** Justični minister dr. Schauer je včeraj nasproti poslancem, ki so vložili interpelacijo glede ministrovih besed, da namerava v obrambo nedotakljivosti Ogrske izdati primerno naredbo, izrečno zanikal tako namero in izjavil, da takih besed sploh ni izgovoril. Državopravni češki klub je vsled te izjave ministra umaknil svojo interpelacijo.

= **Socialistična društvena svoboda na Ogrskem.** Okrajne organizacije socialne demokracije na Ogrskem bodo odslej lahko javna društva, 19. budimpeštanski volilni okraj je dobil sedaj vrnjena svoja pravila in potrjena. Ta razsodba ministra za notranje zadeve je načelne važnosti, ker se bodo odslej lahko konstituirala politična društva po vsej Ogrski.

= **Volilna reforma v Prusiji.** »Nordd. Allg. Ztg.« poroča, da so načrti za volilni red v prusko zbornico in preosnovno gospodarske zbornice domala dogotovljeni. Vlada predloži načrt poslanski zbornici najbrže že proti koncu oktobra.

= **Ali vstopijo švedski socialisti v vlado?** »Socialdemokraten«, glasilo švedskih socialistov Brantingove smeri, piše po avdienci Brantinga pri kralju o svetih, ki jih je dal Branting kralju. Branting je dejal, da bi bil konservativni režim po takem izidu volitev nemogoč. Volilno skalo s 40 stopnjami za prvo zbornico je treba odpraviti. Po izkušnjah Luxburgove afere mora voditi Švedija močno, jasno, nepristransko nevtrarno politiko. Branting je za vlado levice, obstoječe iz liberalcev in socialnih demokratov, a pod vodstvom liberalcev. Socialisti namreč ne morejo prevzeti vse odgovornosti sedaj, ko še nimajo absolutne večine v državnem zboru. Liberalci so zadovoljni z Brantingovimi predlogi, a zahtevajo garancije, da bodo podpirali socialni demokratje liberalno vladno vodstvo.

= **Ruska demokratična konferenca.** Ko je bila debata končana, je predsednik demokratične konference izjavil, da bo skupščina najprej glasovala o formuli: za ali proti koaliciji z meščanskimi strankami. S poimenskim glasovanjem se je sklenilo: 1.) Proti koaliciji z meščanskimi elementi; 2.) proti koaliciji s stranko kadetov. Sklep je povzročil živahen nemir. Z 813 proti 180 glasovom se je potem konferenca izjavila proti ideji koalicije. Na seji dne 2. oktobra se je bila konferenca s 766 glasovi proti 688 glasovom izrekla za koalicijo.

= **Amerika in Rusija.** »Vossische Zeitung« poroča iz Amsterdama: Amerika je ruski vladi naznanila, da je ameriška podpora Rusiji v bodoče odvisna od tega, da Rusija nadaljuje vojno proti Nemčiji.

= **Sultan papežu.** Iz Carigrada uradno poročajo, da je sultan dne 1. oktobra s posebnim pismom odgovoril na papeževo mirovno noto. Sultan pozdravlja intencije papeževe note ter izjavlja, da je Turčija na podlagi papeževe note pripravljena stopiti v mirovna pogajanja z geslom, naj bo pri bodoči preuredbi sveta izključena sila orožja in merodajna le moralna sila pravice. Turčija pozdravlja papežev predlog, naj se mednarodni spori rešijo potom razsodišča in smatra, da je ta ideja največje važnosti.

= **Glas iz pacifističnih krogov.** »Münchenener neueste Nachrichten« poročajo z Dunaja: Znani profesor narodnega prava dvorni svetnik Lamasch, ki je — kakor znano — igral v zadnjem času za kulisami važno politično vlogo, se je z zastopnikom »Pesti Naplo« razgovarjal o mirovnem vprašanju. Rekel je, da imamo po poteku vojne pravico na mir, ki popolnoma varuje življenske interese in čast monarhije. Ta mir pa ne mora biti tak, ki bi kršil enake interese naših sovražnikov. O odgovoru centralnih držav na papeževo noto je izjavil, da je obžalovati, ker centralne države osvajaških načrtov niso odklonile na način, ki bi sovražnikom onemogočil, da podtikajo nam še nadalje osvajaške namene. O belgijskem vprašanju je izjavil Lamasch, da živo pogreša izjave o tem problemu, ki je od početka vojne bistvene važnosti za vspostavo evropskega reda in svetovnega miru.

Državni zbor.

Na Dunaju, 3. oktobra.

Kot prvo točko dnevnega reda obravnava zbornica poročilo odseka za socialno zavarovanje o vladni predlogi glede cesarske naredbe z dne 4. januarja 1917 o izpremembi zakona za zavarovanje ob boleznih.

Poročevalec Smitka razpravlja o izpremembah in poudarja kot najvažnejšo reformo izgradbo oskrbe za matere in otroke, uvedbo premij za dojenje, mezdnih pogodb med zdravniki in blagajnamitd. Predlaga, da se sprejme zakon, kakor ga priporoča odsek. — Poslanec Widholz predlaga v teku debate več resolucij. — Poslanec Pongratz utemeljuje svoj minoritetni votum k § 6, naj se vpostavi karentna doba zopet po starem zakonu. Pri glasovanju odkloni zbornica Pongratzov predlog. — Zakon sprejme zbornica v drugem in tretjem čitanju po predlogih odseka, sprejete so tudi Wildholzove resolucije.

Posl. Smitka poroča o vladni predlogi glede izpremembe §§ 94 in 121 obrtnega reda, da se podaljša podporna doba za porodnice

od 4 na 6 tednov. Zakon sprejme zbornica brez debate v drugem in tretjem čitanju.

Častnik ubije vojaka.

Nato sporoča predsednik, da so stavili posl. Tomašek, Stanek in tovariši nujno vprašanje na ministra za deželno brambo, ker je umoril na dunajskem vzhodnem kolodvoru častnik vojaka. Zbornica prizna nujnost, podpredsednik napove odmor, da se povabi ministra za deželno brambo na sejo. Interpelacija se glasi:

V ponedeljek, 1. oktobra zvečer, je vstopilo na dunajskem vzhodnem kolodvoru približno 35 mož nekega dragonskega polka. Pred odhodom vlaka je izstopil eden vojakov, ki so odhajali na bojišče. Ta vojak se piše Mauriz. Izstopil je, da se poslovi od znancev, ki so stali tik vagona. Nato pristopi nek nadporočnik in po kratkem pogovoru z dragoncem, udari nadporočnik dragonca večkrat okolo ušes. (Živahni medklci pri Cehih in socialnih demokratih.) Mauriz se je nato branil z roko proti nadajnim udarcem in je pri tem sunil oficirja od sebe. Ta pa je potegnil sabljo in zabol del Mauriza. (Čujte! Čujte!) Dragonec je bil takoj mrtev. (Živahni medklci pri Cehih in socialnih demokratih.) Takšnega postopanja napram vojaku, ki se je poleg tega že četrtkrat javil prostovoljno na bojišče in je večkrat odlikovan (medklci), ni mogoče spraviti v sklad niti s čuvstvom človečnosti ne s pravici častnika in zahteva maščevanje.

Minister za dež. brambo feldmaršallajtnant Czapp odgovarja na to interpelacijo, da ne more še ničesar poročati o tej zadevi, ker je izvedel o njej šele pred nekaterimi minutami. Pravi, da je ukazal že preiskavo in da bo o njej po resnici poročal in da bo kaznovan krivec, če se mu dokaže krivda, kaznovan po zakonu. Nato obžaluje ta dogodek, ki je zahteval kot žrtev dragoceno življenje enega človeka.

Nato govori posl. Stanek in izvaja: Če vzamemo ministrove besede tako resno, kakor jih je izgovoril, tedaj je pa potrebno še nekaj drugega. Potrebno je namreč, da se plove mostvu na fronti in v zaledju prav odkrito, da se lahko javijo k raportu in da bo vsak predpostavljeni kaznovan, ki se drzne zavrniti moža s pritožbo. Tukaj izjavljamo, da bomo prosili za avd jenco pri cesarju, ako se bodo ponavljali taki dogodki, in mu poročali o teh stvareh. Nato predlaga, da se debata odgodi, dokler ne dobi minister natančnejših podatkov in dokler ne sporoči, kaj se je zgodilo z oficirjem. Predlog sprejme zbornica.

Prihodnja seja v četrtek, 11. oktobra.

Dnevne beležke.

— **Nemški jezik na železnicah.** Železniški odsek državnega zbora se je bavil včeraj z resolucijo poslanca Kadlčaka glede znane jezikovne naredbe na železnicah. Poslanec dr. Wrobel kot referent je predlagal, naj se naredba glede izključne rabe nemškega jezika na železnicah razveljavi, naj se na primeren način odškoduje uslužbenec, ki zaradi nezadostnega znanja nemškega jezika niso napredovali, naj se vse tozadevne globe spregleda ter naj se v dveh mesecih predloži državnemu zboru za dokonski načrt, glede ureditve jezikovnih razmer na nemških železnicah. Soreferent pa je predlagal, naj dosedanja naredba ostane še nadalje v veljavi. Železniški minister je poudarjal, da že od leta 1884 velja nemški jezik kot službeni jezik pri upravi državnih železnic. Poslanec Zaunegger je nasvetoval, naj se razprava o tej zadevi odloži, dokler poslanci ne dobe tiskane predloge referenta. Po daljši debati je bil ta predlog z 22 glasovi proti 20 glasovom sprejet.

— **Kdo pravzaprav določuje v Avstriji ogromne cene živlenskimi potrebščinam,** to je sedaj poleg vojne najvažnejše vprašanje. Velikansko organizacijo imamo v prehranjevalnem uradu, v aprovizacijskih centralah, imamo ministra za prehrano, ki je izjavil spomladi, da se bodo letos cene pričele polagoma

zniževati, da se tako omogoči prehranjevanje prebivalstva. Imamo odbore za določevanje cen in sploh ne vem, kaj še vse. Toda cene, te rasejo kakor gobe po dežju; vsak dan prihajajo novi tarifi, ki so za sto ali tudi dvesto odstotkov višji nego lani. Leča je veljala lani 55 K, letos 120 K, krompir se sicer ni toliko podražil, toda, da se ta izguba povrne pridevalcem, se izroči krompir, ko bo država imela svojih 20 milijonov centov, prosti kupčiji in takrat poskočijo cene na 60, 100 K in še več, kakor ga prodajajo skrivaj že sedaj. Čitali smo nedavno, da so se dvignile cene v Nemčiji povprečno 34 odstotkov, v Avstriji nad 330. In prav nobenega razburjenja ne opažamo v prehranjevalnem uradu; tudi v meščanskem časopisu se ne hudujejo kaj prida zaradi cen pri nas, prav tako je, kakor bi bilo vse to popolnoma naraven pojav, potreben pojav, ki ga prinaša prebivalstvo z lahkoto — menda celo z veseljem. Seveda na to vprašanje ni mogoče odgovoriti tako kakor bi radi odgovorili, ker je avstrijsko narodno gospodarstvo za navadnega človeka prevelika umetnost. Do enega sklepa pa le prihajamo: V Avstriji imamo radi veliko draginjo, ker hočemo nakupiti imetje, kapital, ker smo gospodarji situacije in si hočemo utrditi pozicije in morda ustvarjati tudi politično razpoloženje med imovitejšimi sloji, ker sili na dan stremljenje po presnovi države. Visoke cene imajo gospodarsko in politično ozadje, s katerim skušajo vladajoči krogi sanirati svoje gospodarske in državne politične razmere. Drugačnega razloga za velikansko izkoriščanje konsumentov ne poznamo, povedal nam jih pa tudi nihče doslej še ni, vsaj jasno ne.

— **Za vojaške oprostence.** Ministrstvo za deželno brambo razglasa: Za one, ki so oproščeni le za določen čas, velja za bodoče nova ureditev. Doslej se izraža oprostitev vedno na ta dva načina: »Začasno oproščen do . . .«, ali pa »oproščen s končnim terminom do . . .«. Oni, ki dobe razsodbo »začasno oproščen do« se oprostite lahko še za dlje časa, če se prosi za njihovo oprostitev in se dokaže veljavnost vzroka oprostite. Takim osebam lahko podeli politične okrajne oblasti pravico, da čakajo na razsodbo svoje prošnje. Oni pa, ki dobe razsodbo »oproščen s končnim terminom do« ne dobe podaljšanja, ko poteče njihova doba. Te osebe morajo takoj prihodnji dan po poteku roka, ne da čakajo posebnega poziva, k vojakom; političnim oblastim je prepovedano, da bi takim osebam podaljševale čakalno dobo. Vse oprostitev z določenim rokom, izvršene potom kontrolne akcije, pri katerih se še nista uporabili gori omenjeni razsodbi, je smatrati za take s končnim terminom in morajo dotičniki po preteku oprostilne dobe brez posebnih vpoklicev v vojaško službovanje. Da pa se omogoči tudi tem osebam dokaz, da je njihova nadaljna oprostitev potrebna in so upravičeni do razsodbe »začasno oproščen do . . .«, smejo vlagati te osebe prošnje za nadaljno oprostitev po predpisani poti do 25. oktobra t. l. in politične okrajne oblasti jim smejo pri dokazani potrebi dovoliti, da čakajo najdalje še do 1. januarja 1918. Po 25. oktobru pa ugasne ta moč političnih oblasti in morajo vsi, ki nimajo dovoljenja od politične oblasti in tudi nimajo izrecne razsodbe »začasno oproščen do«, oditi brezpogojno k vojakom, ko poteče njih doba. Za one oprostence, ki niso dobili še nobene odločitve na podlagi prijave v aprilu t. l. pri kontrolni akciji, ne veljajo te določbe. Zanje velja splošna oprostitev do razsodbe.

— **Zadruga krojačev in krojačic** naznanja, da posluje zadruga bolniška blagajna odslej v Gosposki ulici št. 5 v hiši g. Kraigherja. Uradne ure so od 8. do 12. dopoldne. Vajenci in vajenke, ki žele priti k preizkušnjam, naj se pravočasno zgloše. — Gestrin, tajnik.

— **3 kilometre tje, 3 kilometre nazaj.** Sodrug iz Šiške nam piše: Stanujem v Šiški, po pol litra petroleja moram pa iti k Šarabonu na Zaloško cesto. Ali si morete izmisliti še bolj primerno rajoniranje oddaje petroleja nego je ta, da zamudim nad eno uro časa za pol litra petroleja. Kaj mislijo na ma-

gistratu, da ima delavec tudi od 8. do 2. uradne ure in da ima cent podplatov v zalogi?

— **Nezakonite razmere,** ki vladajo pri obratni bolniški blagajni mornarjev v Trstu, je kritiziral na včerajšnji seji poslanske zbornice sodrug Forstner. Predložil je tudi resolucijo, v kateri zahteva, naj vlada razpusti te bolniške blagajne, ker ne odgovarjajo zakonitim predpisom in naj odredi, da se zavarujejo mornarji vseh kategorij pri okrajnih bolniških blagajnah.

— **Kaj v Monakovem vse vedo.** »Münchener Neueste Nachrichten« poročajo: V zadnjih dneh so krožile po Monakovem in okolici temne vesti, da so Italijani zavzeli Trst... List seveda nato odločno zavrača to vest.

— **Prepovedan izvoz čevljev.** Uradna »Wiener-Zeitung« objavlja odredbo trgovinskega ministrstva, glasom katere se smejo izvažati od danes dalje čevlji vseh vrst v kraje izven Avstrije le s posebnim privolenjem trgovinskega ministrstva. — Sedaj prihajajo s to odredbo, ko so že vsi boljši avstrijski čevlji v rokah ogrskih judovskih oderuhov.

— **Cikorija.** Statistika naše zunanje trgovine izkazuje, da je uvozila Avstro-Ogrska leta 1913 68.594 meterskih stotov posušenih korenin cikorije. Za te je plačala tujini 1.126.526 K in sicer Belgiji 748.448 K, Rusiji pa 51.323 K. V Avstriji sade cikorijo le po srednjem Češkem.

— **Kavini nadomestki.** Zaradi pomanjkanja kave dobiva industrija s surrogati vedno večji pomen. Vojna kava, ki je prišla na trg, seveda ne zadostuje potrebam ljudstva glede kave in nadomestkov v zadostni meri. Zato je urad za vojno prehrano poskrbel za surovine industriji kavinih nadomestkov. Ker se smokve več ne importirajo, so bili na razpolago le ječmen, cikorija in sladkorna repa. Ječmena se je rezerviralo 4000 vagonov; večji del te množine se porabi za sladno kavo in le majhen del za ječmenovo kavo. Cikorija je bila vsa zasežena. Sladkorne repe bo v ta namen na razpolago okoli 1 milijon meterskih stotov. Cena kavinim surrogatom znaša navadno 2 kroni za kilogram. Glede izdelovanja kavinih surrogatov je bilo v zadnjem času več sej v ministrstvu za ljudsko prehrano, v katerih so se naglašale težave v izdelovanju surrogatov, ker manjka kuriva za praženje.

— **Z ognjem in mečem.** Dünkirchen v plamenih. Iz Berlina poročajo s 3. oktobrom. V zadnjih 24 urah so nemški letalci vrgli na sovražne cilje čez 60.000 kilogramov bomb. Celotno mesto Dünkirchen je v plamenih. Tudi Verden so naši letalci obmetavali z bombami (čez 14.000 kilogramov) istotako letališča, vojaška zbirališča in vojaške naprave na flandrijski fronti. V mestu St. Omer so se pojavili veliki požari. Tudi London in važne vojaške naprave ob angleškem obrežju smo obložili izdatno z bombami. V Londonu smo opazili več požarov. Požar v Dünkirchnu je trajal tri dni in je mesto skoraj popolnoma upepelil. S tem je ta za angleško armado na promet med Anglijo in Francijo velevažni pristan uničen.

— **10.000 kilogramov krompirja zgnilo.** Za skladišče živil južne železnice v Mariboru je te dni dospel vagon z 10.000 kilogrami krompirja. 9000 kilogramov krompirja se je moralo takoj zavreči, ker je bil gnil. Tudi ostalih 1000 kilogramov najbrž ne bo več rabljivih za človeško hrano.

— **Slovencl** nismo imeli do danes moderne domače slike. V naših domovih viseli so le mrzli — tuji barvotiski. V svesti si, da ugodni mnogim, tihim željam zavednega občinstva, je založila Umetniška propaganda v Ljubljani veliko stensko sliko »Slovenska Madona« po orig. znanega umetnika Fr. Kle-

menčiča. Kot prva iz domače moderne umetnosti izvirajoča slika te vrste, naj bi krasila vsako slovensko hišo. Umetniška propaganda jo v svesti, da je izpolnila z izdajo te slike eno svojih dolžnosti, priporoča vsem.

Aprovizacija.

Petrolej. Zavodi, uradi itd., ki so vložili prošnje za nakazilo petroleja, se prosijo, da se zglase zanesljivo v soboto od 9. do 11. v mestni posvetovalnici, kjer dobe prejemanje. Novih prošelj za petrolej za mesec septembra se več ne sprejema, ker je kontingent petroleja že izčrpan. Za mesec oktober bo treba vložiti nove prošnje, ko izide tozadevni pozivi v listih. Liter petroleja stane 56 vinarjev.

Listnica uredništva.

Uradnik. Zavarovanju podvrženi so taki nastavljeni, ki jim gre uradniški značaj ali ki opravljajo izključno ali po večini duševna dela, ako so dovršili 18. leto in niso prekoračili 55. leta in ako imajo 600 K plače na leto.

N. K. v L. — Banker ot — kazniv konkurz, denarni polom, nezmožnost plačevanja.

Franc O. v C. — Priporočamo Vam, da preberete brošuro E. Kristana: Narodno vprašanje in Slovenci. Dobi se v naši upravi.

I. K. — Mogoče. Pridite priložnostno v uredništvo.

Razno.

* **Zakonska tragedija.** Tovarniški ravnatelj Hoitos v Budapešti je ustrelil z revolverjem nadporočnika Schönbauma, ki je imel ljubezensko razmerje s Hoitosevo soprogo. Nadporočnik je čez par ur umrl.

* **Največja brezžična brzojavna postaja.** „Matin“ poroča iz New Yorka: V Pearl Harbour na havajskih otokih se je ustanovila največja brezžična brzojavna postaja sveta. Prvi brzojav je šel v Washington na mornariški departement. Razdalja znaša 9620 kilometrov.

* **Odvetniški tarif na Ogrskem.** Iz Budapešte se poroča, da se je odvetniški tarif na Ogrskem zvišal za 50 odstotkov.

* **Roosevelt vojni poročevalec.** Bivši predsednik Združenih držav severne Amerike Roosevelt, ki bi bil rad prevzel poveljstvo kake divizije na francoski fronti, je postal sedaj sourednik lista „Kansas City Star“, kateremu od 1. oktobra poroča o vojnih dogodkih.

* **Plesalka na smrt obsojena.** „Secolo“ poroča iz Pariza, da je pariško vojno sodišče znano plesalko Mata Hari zaradi veleizdaje obsodilo na smrt. Smrtna obsodba se je že izvršila.

* **Zopetna podelitev zgubljene šarže.** Kakor dunajski časopisi poročajo, se na merodajnih mestih razpravlja o tem, da se osebam, ki so zagrešile nevažna kaznjiva dejanja, častniška šarža zopet podeli. Minister za deželno brambo je baje že predložil dotične nasvete cesarjevi kabineti pisarni.

* **Davek na razkošno blago.** Iz parlamentarnih krogov se poroča, da pride nameravani davek na razkošno blago v državnem zboru kmalu v razpravo. Davek bo najbrže znašal 20 odstotkov nabavne cene.

* **Lastnega otroka ubila.** V Jabkenicah na Češkem je galiska begunka ubila lastnega štiriletnega sinčka, ker je izgubil njen prstan, katerega je bil našel v stanovanju. Mrtvo truplo je našla v vrečo ter je potopila v nekem ribnjaku. Žandarmeriji, ki je povpraševala za dečkom, je nečloveška mati priznala svoje dejanje.

* **Poljske legije.** Poljski listi poročajo, da je razglasilo poveljstvo poljskih legij za vse formacije legij izjemno stanje. Četrta legijski polk je razpuščen in izbrisan. Oni legionarji, ki so avstrijski državljani, so uvrščeni v c. kr. armado.

* **„Volksrat“ za vso Avstrijo.** Nemški „Volksrat“ za Češko je imel 29. septembra sejo, na kateri je sklenil, da deluje za zedinjenje vseh nemških strank v Avstriji. Usta-

noviti hočejo skupen nemški „Volksrat“ za vso Avstrijo.

* **Bojevit kristjani.** Češki radikalec posl. Kalina je napadel v svojem zadnjem govoru v poslanski zbornici dunajski magistrat, ker je želel vojno. Krščansko socialni meščanski klub je na svoji seji sprejel sklep, v katerem protestira proti tem obdolžitvam in izjavlja, da so delovali krščanski socialci vedno za spravo med narodi. Vsi klerikalni listi, predvsem „Reichspost“ so bili pa med najsilnejšimi hujšaki za vojno.

Zadnje vesti.

Mednarodna strokovna konferenca v Bernu.

Bern, 3. oktobra. Strokovna konferenca je nadaljevala danes dopoldne svoja posvetovanja. Na dnevnem redu je bilo sklepanje o predlogih komisij, glede stališča napram strokovnim organizacijam ententnih dežel, ki se ne udeležujejo konference in glede premestitve sedeža mednarodnega tajništva iz Berlina v nevtrarno deželo. Glede prve točke predlaga komisija, sestavljena iz 3 zastopnikov vojskujočih se dežel in 4 zastopnikov nevtralnih, sledeče: Internacionalna konferenca zelo obžaluje, da se ne morejo udeležiti zborovanja zastopniki francoskih in italijanskih strok. organizacij, ker jih ovirajo vlade. Na znanje sprejema pismo

britske strokovne centrale, v katerem utemeljuje ta svojo neudeležbo. Odklonitev povabila se jej zdi nerazumljivo, ker je v nasprotju s stremeljenji in cilji mednarodnega delavskega in strokovnega gibanja. Konferenca se ne smatra kompetentno, da bi sodila o vprašanju sokrivde narodov in vlad na vojni in njenih posledicah in prehaja zato preko pisma britske strokovne centrale na dnevni red. Izraža vročo željo, da bi delovale vse dežele, vsi voditelji in mase organiziranega proletariata z vsem sredstvi na to, da se sklene čimprej mir. Po dolgi razpravi je bil sprejet predlog, naj se govori v tej resoluciji le o francoskih strok. org. in francoski vladi, in naj se ne omenja neudeležbe italijanskih organizacij, ki bi se bile gotovo rade udeležile konference. Italijani niso sporočili vzrokov svoje odsotnosti in ima njihova odsotnost gotovo še druge vzroke, kakor le ovire vlade. Ta predlog je bil sprejet s 5 glasovi. Proti so glasovali avstrijski, ogrski in nemški delegatje. Nato je bila sprejeta tako izpremenjena resolucija komisije z vsemi glasovi proti glasovom ogrskih delegatov.

Tajfun na Japonskem.

Tokio, 3. oktobra. Tako močan tajfun kakor ga še ne pomnijo je bil tukaj v ponedeljek jutraj. Na stotisoče ljudi je brez pristrešja, več sto ljudi je mrtvih, ranjenih in pogrešanih.

Okrajna bolniška blagajna v Ljubljani.

Vabilo na redni letni OBČNI ZBOR

delegatov okrajne bolniške blagajne v Ljubljani,
ki bo v ponedeljek dne 8. oktobra 1917
ob 7. uri zvečer v blagajniški pisarni na
Turjaškem trgu.

DNEVNI RED:

- 1.) Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora.
- 2.) Poročilo načelnikovo.
- 3.) Poročilo blagajnikovo o računskem zaključku za leto 1916.
- 4.) Poročilo nadziralnega odseka.
- 5.) Dopolnilne volitve: a) v načelstvo 3 namestnike iz skupine delojemalcev, 2 člana in 1 na mestnika iz skupine delodajalcev; b) v nadzorstvo 4 namestnike iz skupine delodajalcev; b) v nadzorstvo 4 namestnike iz skupine delojemalcev, 2 člana in 1 namestnika iz skupine delodajalcev.
- 6.) Raznosterosti.

§ 30. blag. pravil: Občni zbor je sklepčen, ako je pričujočih vsaj 30 članov, ki se po pravilih smejo udeleževati občnega zbora. Kadar ne pride toliko udeležnikov, se vrši uro pozneje nov občni zbor z istim dnevnim redom; ta občni zbor je sklepčen ne glede na število udeležnikov.

(Brez vabila, ki služi kot izkaznica, vstop ni dovoljen.)

Načelnik:

Mihael Rožanec.

Konsumno društvo za Ljubljano in okolico

P. Z. Z. O. Z.
vabi tem potom vse člane na
redna

članska zborovanja.

Za okrožje Sp. in Zg. Šiška:

5. okt. zvečer v gostilni pri Sternu začetek ob 8 uri.

Za okrožje Tržič — Kover — Krize:

7. okt. v Tržiču pri Pelarju. Začetek ob 3. uri.

Za okrožje Vič — Glince — Rožna Dolina:

8. okt. na Glincah v gostilni Amerika. Začetek ob 8 uri zvečer.

Za okrožje Udmat — Zelena jama — Mos'e:

9. okt. v Udmatu pri Pavšku. Začetek ob 8. uri zvečer.

Za okrožje Sodna ul. in Krakovo — Trnovo:

13. okt. pri Perlesu. Začetek ob 8 uri zv.

Za okrožje Jesenice — Sava — Kor. Bela:

14. okt. dop. ob 10 uri na Jesenicah pri Peklarju, pop. ob pol 3 pri Werglesu na Savi, pop. ob 5 uri na Koroški Bei pri Žumru.

Dnevni red na zborovanjih

1. Poročilo o poslovanju v letu 1916/17

2. Volitev delegatov in namestnikov;

3. Vojna zveza.

4. Predlogi in nasveti.

Občni zbor se vrši 21. oktobra v restavraciji južnega kolodvora v Ljubljani.

V Ljubljani, 20. septembra 1917

Nadzorstvo.

Načelstvo.

V kratkem izide v založbi

„Umetniške propagande“

== v LJUBLJANI ==

stenska slika

SLOVENSKA MADONA

po orig. znanega umetnika Fr. Klemenčiča. Umetniško v barvah na karton izvršena reprodukcija meri brez okvirja 65 × 78 cm. in velja za naročnike, ki se pri-
glasijo do

konca tega meseca K 20.—

v bogato pozlačenem okvirju 50.—

Od 1. nov. t. l. dalje oziroma po izidu slike bo znašala

cena brez okvirja K 25.—

z okvirjem 60.—

zaboj in ovojnino za pošiljatev po pošti (železnici) se zaračuna po lastni ceni ali pa se vzame nazaj.

Zahtevajte prospekte in bližja pojasnila v salonu „Umet. prop. v Ljubljani“
Sodna ul. 5.